

1. TAKEN EN RELATIE MET HET NLR

De hoofdtaken van de Stichting Behoud Erfgoed NLR (SBEN) zijn het bewaren en daarbij het toegankelijk maken van het NLR-erfgoed, bestaande uit objecten, beeldmateriaal en documenten. De relatie van de stichting met het NLR is vastgelegd in een museum-overeenkomst. Een uitgangspunt daarin is de zorgplicht van het NLR voor zijn erfgoed. Het NLR steunt de SBEN, die de status bezit van Cultureel Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI), in materieel en financieel opzicht. Het beleid voor het uitvoeren van de taken van de stichting is vastgelegd in het Beleidsplan 2017-2019. Daarin is het verzamelen en in kaart brengen van materiaal m.b.t. de historie van het NLR een hoofdlijn van beleid. Maar ook het toegankelijk maken van het erfgoed, zowel via internet als door het deelnemen in exposities zowel binnen als buiten het NLR.

2. HUISVESTING

Het NLR stelt huisvesting beschikbaar aan de stichting. Gedurende het verslagjaar werd een groot deel van de opgeslagen museumobjecten overgebracht uit de tijdelijke opslagplaats in het VN-gebouw (gebouw 90) naar een tweede kelder in het hoofdgebouw, grenzend aan de archiefkelder van de stichting. Een aantal grote erfgoedobjecten, waarvoor bij het NLR geen plaats kon worden gevonden is overgebracht naar

Verhuizing van grote collectiestukken uit gebouw 90 naar Nieuw Vennep.

het Nederlands Transport Museum (NTM) in Nieuw-Vennep, waarmee in de toekomst mogelijk verder kan worden samengewerkt. Afgezien werd van de eerder geboden mogelijkheid objecten op te slaan in de Rijpereilanden. De voormalige portierswoning in Amsterdam werd op 21 maart in gebruik genomen als kantoorruimte voor bestuur en vrijwilligers. Daarbij werd een door de nestor van de vrijwilligers, Gerard van Wely, meegenomen klok in dienst gesteld. De directie van het NLR nam het besluit om werkplekken voor vrijwilligers in te richten in de nieuwbouw in de vestiging Marknesse. Hierdoor kan een periode, vanaf 2011, van onzekerheid over de toekomst met verschillende verplaatsingen en verhuizingen worden afgesloten. Vanaf het begin van 2019 kan een ieder zich weer volledig wijden aan de hoofdtaken van de SBEN.

3. BESTUUR EN VRIJWILLIGERS

De stichting heeft een driehoofdig bestuur, benoemd door het NLR. De samenstelling van het bestuur is in 2018 ongewijzigd. Gezien de leeftijd van de bestuursleden en met het oog op de continuïteit van het bestuur wordt nog steeds, maar tot nog toe zonder succes, gezocht naar versterking van de bestuursfuncties. Het is een verschijnsel waarmee veel organisaties, die werken met vrijwilligers, te maken hebben. Het bestuur is hierover bezorgd en hoopt hiervoor hopelijk samen met de NLR directie een oplossing te kunnen vinden. Er werden negen bestuursvergaderingen gehouden. Ferdi Uilhoorn heeft, evenals in voorgaande jaren, een belangrijke rol gespeeld bij het ondersteunen van het bestuur. Hij onderhield ook de contacten met de Vereniging Bedrijf en Historie, waarvan de SBEN lid is. In maart werd het jaarlijks overleg gevoerd van het bestuur met de NLR directie. Enkele keren werd daarnaast door bestuursleden met leden van de directie gesproken over urgente zaken. Twee maal heeft het bestuur gesproken met de burgemeester van de gemeente Noordoostpolder. Het onderwerp was het onderzoeken of het historische gebouw "De Vrije Vlucht" op de vestiging van het NLR in Marknesse zou kunnen worden betrokken bij het project Waterloopbos, met een rol voor de SBEN. Dit bleek niet het geval te zijn. Regelmatig werd door het bestuur overlegd met het hoofd van de afdeling OD. Ondanks de grote beslaglegging van deze dienst, i.v.m. de lange periode van renovatie en nieuwbouw in Amsterdam en Marknesse, werd steeds gezocht naar mogelijkheden om aan de wensen van de SBEN te kunnen voldoen. Het bestuur overlegde in juli met het bestuur van het Nederlands Ruimtevaart Museum waarmee een samenwerkingsovereenkomst bestaat.

Vrijwilligersuitje naar Lelystad op 14 november: lunch bij restaurant Fluantas.

De stichting telt 15 actieve vrijwilligers. Omdat nog niet kon worden beschikt over ruimte in de nieuwbouw van het NLR zijn de vrijwilligers Jan Koning en Wim de Jong in de Noordoostpolder het hele jaar werkloos gebleven. Zij bleven wel aangesloten bij de activiteiten van de SBEN in Amsterdam. Het bestuur waardeert hun trouw. Aan het einde van het jaar werd een geschikte werkruimte aangewezen, die op zo kort mogelijke termijn zal worden ingericht, zodat zij hun werk kunnen hervatten. De vrijwilligers in Amsterdam hebben een druk jaar achter de rug met het verhuizen van het beeldmateriaal vanuit de Noordoostpolder naar Amsterdam, en de voortgezette inrichting van het documenten- en beeldarchief. Bovendien was het van hen een topprestatie om onder grote tijdsdruk, maar in goede samenwerking met personeel van het NLR, de verhuizing van de museumobjecten vanuit het VN-gebouw naar de tweede kelder in het hoofdgebouw uit te voeren. Jaap de Jong heeft daarbij weer uitstekend voorbereidend werk verricht. Daarvoor was hij ook regelmatig op andere dan de vaste museumdagen (woensdag) aan het werk om niet gestoord te worden. Vermeld moet nog worden de tijdrovende inventarisatie en registratie door Henk Pouwels van de vele opgeslagen en vaak waardevolle fotoborden in Amsterdam en de Noordoostpolder.

Michel Peters feliciteert Kees Bakker op 26 april met zijn Koninklijke Onderscheiding.

Maar ook moeten de vele uren worden genoemd, die sommige vrijwilligers hebben besteed om in het archief te zoeken naar mogelijke bruikbare informatie voor nieuwe museumpublicaties. Wat betreft de vrijwilligers geldt ook dat er grote behoefte is aan verjonging. Op 14 november vond het jaarlijkse vrijwilligersuitje plaats met een bezoek aan Lelystad Airport, dat momenteel grote publieke en politieke belangstelling heeft. Bij dat bezoek heeft de voorzitter zijn grote waardering uitgesproken voor wat de vrijwilligers tot stand hebben gebracht. Bij een eerdere gelegenheid, op 26 april, waren de meeste vrijwilligers naar de gemeente Bronckhorst in Gelderland gereisd om de uitreiking van een Koninklijke Onderscheiding aan de voorzitter,

Kees Bakker, bij te wonen. Daarbij was ook aanwezig de algemeen directeur van het NLR, Michel Peters.

4. ONTWIKKELINGEN M.B.T. HET NLR-ERFGOED

Het historische beeldmateriaal dat lag opgeslagen in de Noordoostpolder is overgebracht naar Amsterdam. Films gaan uiteindelijk volgens de afspraak naar de Aviodrome en foto's zijn of worden opgeslagen in de archiefkelder in Amsterdam. Aan het eind van het jaar waren een kleine 500 foto's door de systeembeheerder Erik Vermeulen opgenomen in de ZCBS-beeldbank. Dit is een toename van 300 foto's in 2018. Er is voorrang gegeven aan het beschrijven van de foto's, die deel uitmaakten van de panelen in de voormalige expositie. Van de ruim 2.500 geregistreerde objecten zijn er ruim 60 beschreven in de ZCBS-objectenbank. De beperkte toename van slechts 20 stuks ten opzichte van het vorige jaar komt doordat ter zake deskundige vrijwilligers zich vaak met andere taken, zoals hiervoor is beschreven, moesten bezighouden. De beide banken zijn te vinden op de website: www.erfgoednlrcollecties.nl. Op 10 maart werd in het auditorium van het NLR in Amsterdam de jaarvergadering gehouden van de afdeling-West van het ZCBS. Het bestuur van SBEN had daarvoor de organisatie op zich genomen.

Gerard van Nes (links), voorzitter van ZCBS, ontvangt de felicitaties met zijn benoeming tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau op 10 maart 2019.

Leden van de redactiecommissie met het boek over A.G. von Baumhauer (v.l.n.r. Kees Bakker, Jantinus Mulder (uitgever), DirkJan Rozema, Ronald Dijkstra, Frans Klein, Theo van Holten en Wim Adriaansen; op de foto ontbreekt Bé Meijer).

Ongeveer 15 van de talrijke 16 mm films uit het NLR-verleden zijn gedigitaliseerd. Met de schenking van een voormalig vrijwilliger Otto de Vries, die in 2017 overleed, is een fonds gevormd waaruit de kosten van digitaliseren worden betaald.

In mei werd de overtuiging geworpen vluchtnabootser GRACE door het NLR ter overname aan de SBEN aangeboden. De bedoeling is om dit bijzondere stuk erfgoed door de stichting in bruikleen te geven aan het eerder genoemde NTM. Na demontage bij het NLR en de latere opbouw bij het NTM door vrijwilligers van de stichting Aviosim zou GRACE worden gebruikt door deze stichting voor demonstraties aan bezoekers van het NTM. Voor het einde van het jaar is GRACE m.b.v. bijzondere transportmiddelen over de weg naar het NTM getransporteerd. De regie tijdens deze gecompliceerde en tijdsnappe operatie, met steun van het NLR, werd gevoerd door de vrijwilliger Jan van Doorn. Aan de verschillende overdrachtsdocumenten m.b.t. GRACE wordt nog gewerkt.

5. DONATEURS

De donateurs staan dicht bij de SBEN. Met hun donatie leveren zij een belangrijke bijdrage aan het voortbestaan van de stichting. Aan het einde van het jaar moest helaas geconstateerd worden dat hun aantal met vier was teruggelopen tot 172. Twee keer werd een donateursbijeenkomst gehouden met een lezing, gerelateerd aan de historie van het NLR. Er werden vier nieuwsbrieven uitgebracht met meestal een omvang van 16 pagina's. Zij vormden een belangrijk ander communicatiemiddel met de donateurs met onder andere een verslag van de donateursbijeenkomsten. In de serie nieuwsbrieven van 2018 werd ook een gedetailleerd overzicht gegeven van de betrokkenheid van Nederland en dus van het NLR bij de ruimtevaartontwikkeling. De nieuwsbrieven zijn terug te vinden op de website: www.erfgoednlr.nl. Hierop is sinds kort ook het beleid van de stichting te vinden m.b.t. de Algemene Verordening Gegevensbehandeling (AVG).

6. DE TOEGANKELIJKHEID VAN HET NLR-ERFGOED

De eerdergenoemde digitale beeldbank en de objectenbank zijn bij uitstek een middel voor toegang tot het NLR-erfgoed. Zij worden regelmatig door de buitenwereld geraadpleegd. Evenals het archief waar ook in 2018 bezoekers zijn verwelkomd.

De reeks van museumpublicaties biedt op een andere manier toegang tot het 100-jarig verleden van het NLR. Het lang verwachte boek over ir. Albert Gilles von Baumhauer, geschreven door Simon Boersen, bijgestaan door een redactiecommissie, verscheen op 25 mei bij een goed bezochte presentatie in de Aviodrome. Von Baumhauer was de bedenker van het plan voor de Rijks Studiedienst voor de Luchtvaart (RSL). Hij was langere tijd adjunct-directeur van de RSL. In het boek staan veel details over het ontstaan van de RSL in 1918 en de periode daarna. Ronald Dijkstra heeft lange tijd het correctiewerk voor het boek gecoördineerd en het contact met de uitgever voor zijn rekening genomen. DirkJan Rozema is voortgegaan met het schrijven van het boek over prof. H.J. van der Maas, begonnen als ingenieur-vlieger bij de RSL, die zich ontwikkelde tot een luchtvaartautoriteit met groot gezag. Een deel van het researchwerk voor dit boek in het archief werd uitgevoerd door Nico van Driel en Ronald Dijkstra. Tenslotte legde Bram Elsenaar de laatste hand aan het schrijven van een boek over het NLL gedurende Tweede Wereldoorlog. Dit boek legt een tot nog toe vrij onbekende periode van het NLR bloot. Met het maken van een door Frans Sonnenschein ontworpen flyer voor het vergroten van de bekendheid van de stichting werd gestart. Deze flyer komt in 2019 uit.

Wat betreft het deelnemen aan exposities binnen en buiten het NLR had de stichting ook in het verslagjaar te maken met de beslissing van het NLR om binnen de eigen gebouwen geen aandacht te besteden aan zijn historie. Dat betekent dat nergens in deze fraaie

gerenoveerde en nieuwe gebouwen iets te zien is van de belangrijke wapenfeiten, die het NLR hebben gemaakt tot wat het nu is. Deze beslissing wordt door het bestuur en vele anderen binnen en buiten het NLR nog steeds betreurd.

Buiten het NLR is sprake van het in bruikleen geven van objecten door de SBEN aan enkele musea, zoals het Nederlands Ruimtevaart Museum (NRM) in de Aviodrome in Lelystad en het Luchtvaart en Oorlogs Museum Texel (LOMT). Na een bezoek op 14 maart van bestuur en vrijwilligers aan het Nederlands Transport Museum (NTM) in Nieuw-Vennep werd besloten om verdere contacten aan te gaan met NTM. Dit kort geleden opgerichte museum richt zich op het laten zien van de ontwikkeling van vervoersmiddelen op het gebied van luchtvaart, scheepvaart, vervoer over de weg en per spoor. In zijn geschiedenis heeft het NLR op al deze terreinen onderzoek gedaan. Onderzocht wordt of de SBEN, door de betrokkenheid bij het NTM, een bijdrage kan leveren aan een mogelijk later te vormen Nederlands Luchtvaart Technisch Museum.

7. DE VIERING VAN HET 100-JARIG BESTAAN VAN HET NLR

Op 5 april 2018 vond de officiële start plaats van de voorbereiding van de viering van 100 jaar NLR op 5 april 2019. Daarbij werd gezegd dat deze viering in de eerste plaats zal zijn gericht op de betekenis van het NLR voor de lucht- en ruimtevaart in de toekomst met de indrukwekkende historie van het NLR als fundament. Ondanks de verwijzing naar dit verleden was het teleurstellend dat de stichting heel lang op generlei wijze werd betrokken bij deze voorbereiding. Pas aan het einde van 2018 werd door de SBEN het verzoek van het NLR ontvangen voor het leveren van historisch foto- en filmmateriaal om te gebruiken bij de aftrap van het jubileumjaar in januari 2019. Uit het geleverde materiaal werd een selectie gemaakt.

Er is besloten om in de vier nieuwsbrieven van de SBEN die in het jubileumjaar 2019 zullen verschijnen aandacht te schenken aan personen, die een grote betekenis hebben gehad voor het NLR. ■